

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-47>

Павлова Тетяна, доктор мистецтвознавства, доцент, зав. кафедри фотомистецтва та візуальних практик ХДАДМ, Харків, Україна

ДО АТРИБУЦІЇ РЕЛЬЄФУ З ЧЕРВОНИМ КРУГОМ ВАСИЛЯ ЄРМІЛОВА

Ключові слова: український авангард, Василь Єрмілов, рельєф, безпредметність, супрематизм

Tetiana Pavlova, doctor of art history, associate professor, chief department of photoart and visual practices of art KhSADA. Kharkiv, Ukraine.

TO THE ATTRIBUTION OF THE RELIEF WITH THE RED CIRCLE OF VASILY YERMILOV

Abstract. This study continues to explore the work of Vasyl Yermilov and the Ukrainian artistic avant-garde. Based on the artist's archives and correspondence, this study offers a reinterpretation of Yermilov's late period, viewing the decorative style of the 1960s as a response to persecution and personal challenges.

Key words: Ukrainian avant-garde, Vasyl Yermilov, relief, abstraction, suprematism

Це дослідження є продовженням вивчення творчості Василя Єрмілова й українського мистецького авангарду. На основі архівів та листування художника, розвідка пропонує переосмислення пізнього періоду художника, реінтерпретуючи декоративний стиль 1960-х років як відповідь на переслідування та особисті виклики.

На виставці «Volia: Ukrainian Modernism», відкритій у вересні 2024 р. в Українському музеї в Нью-Йорку представлено дві композиції Василя Єрмілова з червоним кругом (приватна збірка, Нью-Йорк). Колажі, до яких можна додати і широко відомий рельєф з буквою «а», виконані в єдиній стилістиці, у всіх трьох домінує червоний круг. Відкриття доказової бази одного з них, виявленої під час студювання архівів Єрмілова, змушує уважніше розглянути ці твори, підіймаючи питання про їх датування.

Дослідження матеріалів, пов'язаних з В. Єрміловим, наявних сьогодні, постійно розширюють горизонти наших уявлень про нього. Особливу цінність становить його особисте листування 1960-х рр. з людьми найближчого кола: друзями і учнями. Сторінки та навіть конверти цих листів рясніють міні-колажами, що унаочнюють новий стиль художника, який базується на покинутих колись супрематичних експериментах. З їх коло-

ристичної гама еліміновано чорний колір; у той же час активовано синій, блакитний, фіолетовий. Цей процес був запушений після драматичних подій поразки Авангарду, в період фрустрацій, коли художник у потоці інерції продовжував відтворювати тему протистояння Червоного та Чорного (добре відому по серії обкладинок видань групи «Авангард»). У той же час тенденції заміни всіх кольорів на червоний, надто помітної на сторінках періодичних видань 1930-х років, художник протиставляє супрематичний колоризм. Розгортання теми в декоративну площину – рішення, яке ми знаходимо в диптиху «На пляжі. Ранок. Вечір» (1935), а також у ескізах інтер'єрів Палацу піонерів в Харкові (1935-1937), відомому своєю колористикою. Таким був загальний вектор перенаправлення абстрактного мистецтва в декоративну сферу, яка врешті-решт легітимізувала цей напрям, але вже на початку 1960-х. У ці роки Єрмілов знову повертається до нереалізованих планів, продовжуючи авангардний експеримент, про що свідчать листи художника, в яких він повідомляє про роботу над темами 1920-х років. Водночас він усіма силами уникає тавра абстракціоніста, переживши шельмування репресивної системи, яка оголосила його «безрідним космополітом», зробивши ізгоєм і мучеником; що може пояснити конспірологічну апеляцію до минулого в нових творах, які належать до 1960-х років. На віднайденій автором кольоровій плівці з фільму «Майстер Василь Єрмілов» 1962 року, поруч із «Портретом О. Почтенного» (1923) і «Гітарою» (1924), бачимо нові композиції, які не зустрічалися раніше, з-поміж них «Рельєф з червоним кругом», показаний на виставці в Українському музеї в Нью-Йорку.